

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 340

Патлачук О.В.

Краматорський економіко-гуманітарний інститут

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ФЕДЕРАЛЬНОГО ЗАКОНУ «ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА» 2002 РОКУ

У статті розглянуто особливості юридичної техніки Федерального Закону «Про охорону навколишнього середовища» 2002 р. Виконаний аналіз тексту ФЗ на основі розгляду дев'яти правил юридичної техніки: 1) відповідність назви та змісту; 2) логічна послідовність викладу матеріалу; 3) структура; 4) розрахунок кількісних характеристик; 5) оцінювання міжгалузевих характеристик; 6) об'єктний підхід; 7) системний характер викладу матеріалу; 8) оцінювання лінгвістичної документа; 9) юридична техніка норм забезпечення прав громадян у сфері охорони навколишнього середовища. Використання кількісних характеристик показало, що найбільшу увагу законодавець приділив контролю та нагляду, а найменшу – питанням оцінювання впливу на навколишнє середовище та наукових досліджень у цій сфері.

Ключові слова: Федеральний Закон, правила юридичної техніки, кількісні показники, структура законодавчого акта, об'єкти.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження пов'язана із двома причинами. По-перше, різке збільшення навантаження на природні об'єкти, які пов'язані з антропогенною діяльністю людини, призводить до втрати їхніх властивостей самовідновлення й веде до деградації. Одночасно з цим значну небезпеку становлять такі явища, як незаконне використання природних ресурсів, захоплення земель, браконьєрство, рубка лісів, самовільне використання надр і викиди небезпечних речовин. Особливу небезпеку становлять також нові тенденції в порушеннях природоохоронного законодавства, що їх проводять за допомогою високих технологій організовані групи, це ускладнює затримку таких порушників і робить складним притягнення їх до відповідальності. Друга причина пов'язана з тим, що питання юридичної техніки природоохоронних актів стають однією із центральних ланок правотворчості. Сьогодні юридична техніка перетворилася на складний галузевий інститут, що має власні підходи, які базуються на системі доктринальних учень щодо розроблення, підготовки, а також прийняття нормативно-правових

актів. Необхідність підвищення рівня юридичної техніки природоохоронного законодавства тісно пов'язана з правозастосовною практикою, наявністю прогалин, відсутністю чітко закріплених ознак правопорушень. Значну допомогу у вирішенні цього завдання може дати використання кількісних характеристик нормативно-правових актів, що дають змогу перейти від описового характеру проведення досліджень до порівняння конкретних чисельних показників. Інтерес до юридичної техніки російського законодавства є не випадковим через те, що вихідною точкою стало радянське природоохоронне право. При цьому закони, що діяли в перші роки незалежності України, Російської Федерації (РФ), Республіки Білорусь (РБ), розроблялися в радянський період, а час їх прийняття припав на етап формування незалежних держав. З цієї причини юридична техніка російського Закону «Про охорону навколишнього середовища» 2002 р. становить значний інтерес, а багато які з підходів, що містяться в цьому документі, можуть бути використані для вдосконалення українського природоохоронного законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що літературу з цієї проблеми необхідно поділити на два блоки. До першого з них належать праці, у яких питання юридичної техніки природоохоронних актів зачіпалися фрагментарно під час дослідження інших більш загальних проблем. До їх числа належать розробки В.Г. Абрамова, Г.І. Балюк, С.О. Боголюбова, М.М. Бринчука, А.П. Гетьмана, М.Д. Казанцева, О.С. Колбасова, В.В. Костичкого, В.В. Петрова, Ю.С. Шемшученка та інших учених. З іншого боку, питання юридичної техніки розглядалися в працях В.М. Баранова, А.М. Васильєва, В.М. Косовича, А.М. Краснова, А.В. Малько, І.І. Оніщука, П.М. Рабіновича, В.Д. Сидор, Ю.А. Тихомирова, І.І. Шувалова та інших науковців. Тож необхідність дослідження юридичної техніки російського природоохоронного законодавства вимагає своєї систематизації та більш детального розроблення.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження особливостей юридичної техніки Федерального Закону «Про охорону навколишнього середовища» 2002 р. на основі використання кількісних характеристик.

Виклад основного матеріалу дослідження необхідно почати з того, що юридична техніка містить різні аспекти, які пов'язані з методиками створення, систематизації, інтерпретації та застосування норм права. Це поняття містить у собі різні методи, підходи та прийоми роботи над текстами. До їх числа належать такі: юридична термінологія, юридичні конструкції та способи побудови нормативно-правових актів, що забезпечують ясність розуміння законодавства, доступність та ефективність у використанні норм. Як зазначає І.Д. Шутак, юридична технологія – це система логічно взаємозалежних операцій, обумовлена рівнем розвитку правової системи суспільства [1, с. 3]. Така юридична діяльність ґрунтується на знаннях про оптимальну взаємодію юридичних та юридично-технічних засобів, що вживаються для досягнення певних правових цілей і тягнуть за собою певні юридичні результати. Розгляд правил юридичної техніки дає змогу до їх числа зараховувати такі: 1) відповідність назви та змісту нормативно-правового акта; 2) логічну послідовність викладу матеріалу; 3) структуру законодавчого акта; 4) розрахунок кількісних характеристик; 5) оцінювання міжгалузевого характеру; 6) об'єктний підхід; 7) системний характер викладу матеріалу; 8) оцінювання лінгвістики; 9) юридичну техніку норм забезпечення прав громадян у сфері охорони навколишнього серед-

овища. З огляду на цю класифікацію доцільно розглянути кожний із цих пунктів.

I. Цей закон був прийнятий 20 грудня 2001 р. Державною думою та схвалений Радою Федерації 26 грудня 2001 р. Розгляд назви та змісту законодавчого акта показує їхню повну відповідність між собою через те, що цей Закон цілком присвячений питанням, пов'язаним з охороною навколишнього середовища.

II. Закон становить собою послідовний логічний ланцюжок, що складається із загальних положень, основ управління, прав, обов'язків громадян, оцінювання впливів різних заходів й об'єктів, вимог у сфері охорони навколишнього середовища, викладу допоміжних заходів, відповідальності за порушення природоохоронного законодавства та міжнародного співробітництва. Як зазначає Л.Г. Ключанова, сучасна юридична техніка вносить в охорону природи нові тенденції, однак важливо використовувати ті особливості, що стали традиційними [2]. Це положення можна підтвердити на основі порівняння логічної схеми Закону з тією, яка була використана в Законі «Про охорону природи в РРФСР» 1960 р.

III. Законодавчий акт становить собою трирівневу систему «кодекс – глава – стаття», містить преамбулу, 15 глав і 84 статті [3]. У преамбулі регламентується право кожного громадянина РФ на сприятливе природне середовище й обов'язок охороняти природні об'єкти, дбайливо ставитися до їх використання. Зазначається, що метою Закону є створення правових основ державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, що забезпечує збереження сприятливого навколишнього середовища, зміцнення правопорядку в цій сфері. До змісту ст. 1 увійшов такий основоположний термін, як «екологічна безпека», під яким треба розуміти стан захищеності природного середовища й життєво важливих інтересів людини. Цей термін увів В.І. Вернадський (1863–1945 рр.), який уважав, що таке поняття належить до природних угруповань живих організмів, екосистем, усієї біосфери планети, а людство мусить стикатися з наслідками свого нерозумного, нерационального впливу на природу [4]. Такий прогноз ученого виправдався через те, що ця проблема набула глобального масштабу, який торкається основ існування земної цивілізації та виживання людського співтовариства. У таких умовах значимість юридичної техніки законодавчих актів, спрямованих на охорону навколишнього середовища, підсилю-

ється потребою врегулювання чи впорядкування взаємодії людини та природи через те, що закони природи мають стихійний характер і завданням людської діяльності є максимальне пристосування до особливостей їх динаміки. Іншим важливим поняттям, яке ввійшло до ст. 1, є «норматив якості навколишнього середовища», що становить собою показники, установлені відповідно до фізичних, хімічних, біологічних рівнів безпеки. Юридична техніка, використана у ФЗ, упорядковує втручання людини в діяльність природних систем шляхом вирішення трьох завдань: а) забезпечення законності; б) створення умов екологічної безпеки; в) внесення оплати за користування природними ресурсами. Уперше поняття «нормативи якості навколишнього середовища» ввів професор О.В. Сурилов, котрий під цим терміном розумів стан об'єктів, який відповідає задоволенню економічних й екологічних інтересів суспільства

шляхом прийняття державними органами різних нормативів [5].

IV. Кількісні показники нормативно-правового акта розраховані за методикою, що її запропонував Б.В. Кіндюк [6], до якої входять розрахунки загальної кількості знаків і значення цієї характеристики з кожного з розділів законодавчого акта, що були перераховані у відносні величини, тобто у відсотки (%) від загальної кількості знаків документа (табл. 1).

Проведені розрахунки показали таке: загальна кількість знаків у Законі складає – 188 188 зн., розгляд кількості знаків, які містяться в різних главах, показав, що найбільшою главою є глава XI – 31 017, чи 16,4 %, друга за обсягом глава VII – 28 853 зн., що складає 15,3 %, на третьому місці глава IV – 19 897 зн., чи 10,5 % (табл. 1). Отож законодавець приділив найбільшу увагу питанням, викладеним у главі XI, тобто державному, екологічному, вироб-

Таблиця 1

**Кількісні показники Федерального Закону
«Про охорону навколишнього природного середовища» 2002 р.**

Назва глав закону	Кількість статей	Загальна кількість знаків	%
Глава I. Загальні положення	6	23 959	12,7
Глава II. Основи управління у сфері охорони навколишнього середовища	7	13 051	6,9
Глава III. Права й обов'язки громадян, громадських об'єднань і некомерційних організацій у сфері охорони навколишнього середовища	3	6 293	3,3
Глава IV. Економічне регулювання у сфері охорони навколишнього середовища	11	19 897	10,5
Глава V. Нормування у сфері охорони навколишнього середовища	14	15 678	8,3
Глава VI. Оцінювання впливу на навколишнє середовище й екологічну експертизу	2	1 043	0,5
Глава VII. Вимоги у сфері охорони навколишнього середовища під час здійснення господарської й іншої діяльності	24	28 853	15,3
Глава VIII. Зони екологічного лиха, зони надзвичайних ситуацій	1	576	0,3
Глава IX. Природні об'єкти, що перебувають під особливою охороною	5	4 728	2,5
Глава IX.1. Лісопаркові зелені пояси	5	15 721	8,3
Глава X. Державний екологічний моніторинг (державний моніторинг навколишнього середовища)	3	8 981	4,7
Глава XI. Державний екологічний нагляд.			
Виробничий і громадський контроль у сфері охорони навколишнього середовища	9	31 017	16,4
Глава XII. Наукові дослідження у сфері охорони навколишнього середовища	1	1 632	0,8
Глава XIII. Основи формування екологічної культури	4	2 324	1,2
Глава XIV. Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони навколишнього середовища та вирішення спорів у сфері охорони навколишнього середовища	6	4 159	2,2
Глава XIV.1. Ліквідація накопиченої шкоди навколишньому середовищу	2	4 946	2,6
Глава XV. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища	2	1 088	0,6
Глава XVI. Заключні положення	2	1 840	0,9

ничому та громадському контролю. Кількість знаків менше ніж один відсоток припадає на главу VI – 1 045 зн., чи 0,5 %, главу VIII – 576 зн., чи 0,3 %, главу XII – 1 632 зн., чи 0,8 %, главу XV – 1 088 зн., чи 0,6 %, главу XVI – 1 840 зн., чи 0,9 %. За допомогою цих даних можна зробити такі висновки стосовно незначної уваги законодавця до питань наукових досліджень, екологічної експертизи, правового статусу зон екологічного лиха, надзвичайних ситуацій, а також міжнародного співробітництва в цій сфері. Використання кількісних показників дає змогу встановити, що нормативний матеріал акта викладається нерівномірно через те, що найбільше значення знаків міститься у ст. 1 – 15 006 зн., а найменше – у ст. 83 – 124 зн. Інакше кажучи, ексцентриситет (?) – відношення максимального значення до мінімального виявився рівним? = 121.

V. Дослідження тексту ФЗ показало, що юридична техніка акта має міжгалузевий характер, інакше кажучи, торкається питань, що належать до адміністративного, кримінального, цивільного, господарського, податкового, екологічного права, а також лісового законодавства й інших. На доповнення до цього ціла низка статей Закону містить у собі бланкетні норми шляхом посилання на інші федеральні закони, постанови, правила. Наприклад, ст. 7, яка регламентує питання повноваження органів місцевого самоврядування, містить посилання на Федеральний Закон «Про внесення змін у Федеральний Закон «Про відходи виробництва і споживання» та окремі законодавчі акти Російської Федерації» від 31 грудня 2017 р. № 503-ФЗ. Аналогічно ст. 12 «Права й обов'язки громадських об'єднань і некомерційних організацій у сфері охорони навколишнього середовища» містить посилання на Федеральний Закон «Про внесення змін у ст. ст. 5 і 10 Федерального Закону «Про особливо охоронювані природні території» та окремі законодавчі акти Російської Федерації» від 24 листопада 2014 р. № 361-ФЗ. Доказом міжгалузевого характеру юридичної техніки Федерального Закону є використання норм податкового законодавства у вирішенні завдань із забезпечення екологічної безпеки. Як зазначає О.М. Краснов, оплата за користування ресурсами та шкідливий вплив на навколишнє середовище залежать від ставок платежів, установлених органами державної влади РФ, місцевого самоврядування, за участю територіальних органів Міністерства природних ресурсів Росії [7, с. 100].

VI. Особливістю юридичної техніки цього Закону є поділ правового регулювання використання й охорони природних об'єктів за видами

ресурсів: а) земля; б) надра; в) повітря; г) водні об'єкти; ґ) ліс; д) тваринний і рослинний світ. Охороні рідкісних видів ґрунтів присвячена ст. 62, одночасно з цим ці питання регламентуються у главі VII у викладі вимог у сфері охорони навколишнього середовища під час здійснення господарської чи іншої діяльності. Наприклад, ст. 36 містить перерахування таких вимог, у число яких входить охорона ґрунтів під час проектування будинків, будівель і спорудження інших об'єктів, а ст. 39 перелічує вимоги під час їх експлуатації та висновки з неї. Охороні надр присвячений п. 6 ст. 62.1, у якому встановлюються обмеження використання земельних ділянок шляхом їх внесення в перелік земельних об'єктів і надр федерального чи місцевого значення. Питання охорони озонового шару регламентуються ст. 54, у якій встановлюється перелік речовин, що руйнують озон, використання яких у РФ підлягає державному регулюванню – їхній допустимий обсяг виробництва та споживання, вимоги до правил поводження з речовинами, що руйнують озон, терміни введення заборон на проектування та будівництво об'єктів господарської й іншої діяльності, що здійснюють виробництво конкретних речовин, які руйнують озон, і продукції, що їх містить, у РФ. Озоновий шар відіграє важливу роль в охороні живих організмів шляхом створення захисного екрана, не допускає впливу на імунну систему людського організму, охороняє від негативного впливу сонячних променів рослини, морську флору та фауну, а також глобальну екосистему, протистойть парниковому ефекту, зниженню врожайності та деградації ґрунту. Згідно із ст. 42 водні об'єкти підлягають охороні шляхом вжиття комплексу заходів, спрямованих на їх захист від негативного впливу підприємств, організацій і всіх видів господарської діяльності. З огляду на широке застосування в сільському господарстві РФ меліорацій ст. 43 встановлює вимоги у сфері охорони навколишнього природного середовища під час меліорації земель, проектування, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію й експлуатації меліоративних систем та окремо розташованих гідротехнічних споруджень. Охороні рідкісних рослин, що перебувають під загрозою зникнення, тваринних та інших організмів присвячена ст. 60, а їх перелік міститься в Червоній і Зеленій книгах РФ. У Росії діє Червона книга РФ і Червоні книги суб'єктів РФ, а рослини, тваринні й інші організми, що належать до видів, занесених у Червоні книги, підлягають вилученню з господарського використання шля-

хом уведення заборон та інших охоронних заходів. З метою збереження рідкісних рослин і рослин, що перебувають під загрозою зникнення, тваринних та інших організмів їхньої генетичний фонд підлягає збереженню в низькотемпературних генетичних банках, а також у штучно створеному середовищі проживання. У Законі забороняється діяльність, що веде до скорочення чисельності цих рослин, тваринних та інших організмів, яка погіршує середовище їх проживання. Досить складним характером вирізняється юридична техніка, яка присвячена охороні лісопаркових зелених поясів. Хоча в Законі у главі IX дається пояснення цього терміна, порядок створення таких об'єктів, режим охорони й особливості рубок, проте відсутні терміни вжиття такого заходу, розміри площ, що відводяться під такі цілі. Причиною такого підходу до цього природного ресурсу є та обставина, що ліс займає 45,5 % площі РФ та відіграє важливу роль в економіці країни.

VII. Системний характер викладу матеріалу в цьому Федеральному Законі простежується на розгляді викладу в ньому соціальних, економічних, технологічних, організаційно-господарських факторів. *Соціальні фактори* знайшли своє відображення в положеннях Закону, спрямованих на збереження сприятливого навколишнього середовища, біологічної розмаїтості та природних ресурсів із метою задоволення потреб нинішнього та майбутнього поколінь, дотримання законності в цій сфері. Згідно із ст. 68 суспільство одержало право на контроль у цій сфері, який здійснюється

шляхом реалізації права кожного громадянина на сприятливе навколишнє середовище та запобігання порушенням законодавства. *Економічні фактори* знайшли своє відображення у главі IV «Економічне регулювання у сфері охорони навколишнього середовища», у якій ст. 16 регламентує внесення плати за негативний вплив на навколишнє середовище, ст. 16.2 установлює порядок визначення платіжної бази, ст. 16.3 – порядок нарахування плати, ст. 16.4 – порядок і терміни її внесення. Інтерес становить наявність у Законі ст. 18, присвяченої екологічному страхуванню виробничої діяльності, а також можливість одержання компенсації за негативний вплив на природні об'єкти.

Технологічні фактори знайшли своє відображення у вимогах щодо охорони навколишнього середовища під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації, консервації й ліквідації будинків, будівель, споруджень та інших об'єктів. Особливістю юридичної техніки викладу цих вимог є використання специфічного підходу до побудови глави 7, що полягає в перерахуванні видів об'єктів правового регулювання (рис. 1).

У структурі Закону ст. 40 регламентує питання охорони навколишнього середовища під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію й експлуатації об'єктів енергетики й об'єктів використання атомної енергії. У свою чергу ст. 41 викладає вимоги щодо військових, оборонних об'єктів,

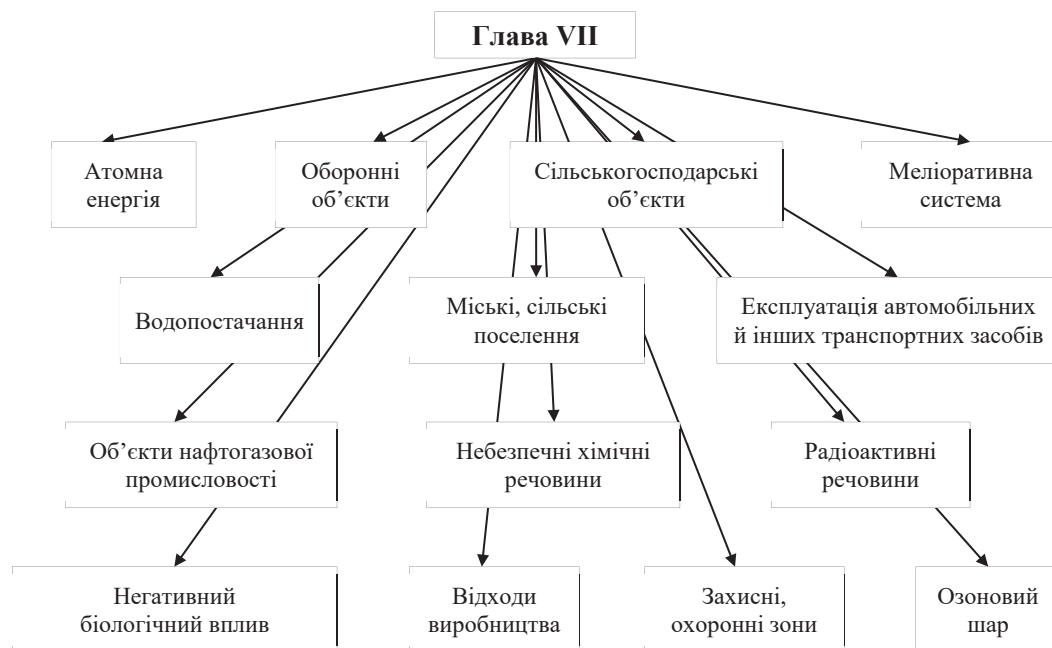

Рис. 1. Блок-схема об'єктів правової охорони глави 7 ФЗ «Про охорону навколишнього природного середовища»

озброєння та військової техніки; ст. 42 регламентує експлуатацію об'єктів сільськогосподарського призначення; ст. 43 – меліоративних систем і гідротехнічних споруджень; ст. 43.1 містить вимоги у сфері водопостачання та водовідведення. *Організаційно-господарські* фактори викладаються у ст. 5, яка присвячена питанням державного управління РФ у сфері відносин, пов'язаних з охороною навколишнього середовища: забезпечення проведення федеральної політики у сфері екологічного розвитку РФ; розроблення та видання федеральних законів й інших нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього середовища та контроль за їх застосуванням; розроблення, затвердження й забезпечення реалізації федеральних програм; оголошення та встановлення правового статусу й режиму зон екологічного лиха на території РФ; координація та реалізація заходів щодо охорони навколишнього середовища в зонах екологічного лиха та інше. З огляду на специфіку державного устрою РФ ст. 10 присвячена питанням управління, що здійснюють органи місцевого самоврядування, які мають право приймати власні нормативно-правові акти в рамках виконання ФЗ та інших нормативно-правових актів. Господарська діяльність знайшла своє відображення у ст. 18.1. шляхом економічного стимулювання природоресурсних технологій, припинення небезпечних виробництв і використання речовин, що руйнують озон, і продукції, яка їх містить.

VIII. На думку Г.В. Морозова, існують проблеми юридичної техніки, наприклад у ст. 11 ФЗ, які пов'язані з лінгвістикою [8]. Так, у Законі зазначена вимога щодо створення сприятливих умов для існування життя на землі. Однак відсутні роз'яснення, до якого суб'єкта звернена ця вимога, – до природокористувачів, органів державної влади чи населення, яке мешкає на цій території. Іншим істотним недоліком юридичної техніки Закону, який пов'язаний із лінгвістикою, є відсутність роз'яснення таких понять: «найкращий», «кращий», «гарний», «задовільний», «поганий», «гірший», «найгірший стан природних об'єктів». До цього необхідно додати декларативність використовуваних понять і термінологій, до яких належать наукові дослідження в цій сфері, екологічна експертиза, інформація й освіта.

У сучасних умовах під час використання природних об'єктів значна роль відводиться екологічній експертизі, що містить у собі комплекс заходів, покликаних підтвердити безпеку об'єктів і виробничих процесів. Цьому питанню присвячена глава VI, що складається із двох статей,

у яких визначено цілі цього заходу, викладаються вимоги обов'язковості експертизи під час будівництва об'єктів і прийняття господарських рішень, установлюється відповідальність за невиконання вимог експертизи та відповідальність експертів за підготовлені висновки. До числа недоліків юридичної техніки варто зараховувати відсутність змісту цього терміна, посилань на технічний регламент, порядку виробничого контролю, принципів екологічної експертизи, стадій і термінів вжиття цього заходу, що створює сприятливе середовище для зловживань і корупційних дій. Юридична техніка Закону має потребу в удосконаленні шляхом включення в його зміст таких заходів, як: перевірка наявності сертифікатів, санітарно-епідеміологічних висновків, особистих медичних книжок співробітників, обґрунтувань рівнів безпеки нових видів продукції та технологій її виробництва; ведення звітності, що установлена законодавством із питань, пов'язаних із здійсненням виробничого контролю; інформування населення й органів місцевого самоврядування про аварійні ситуації. У Законі не приділено повною мірою уваги регулюванню суспільних відносин, які виникають із приводу екологічної інформації. Це питання розглядається лише побіжно у ст. 62.3 «Інформація про лісопаркові зелені зони», що є недостатнім у зв'язку з розвитком сучасного інформаційного суспільства. Така ситуація значно ускладнює доступ громадськості, окремих громадян до даних стосовно стану землі, надр, ґрунтів, поверхневих і підземних вод, тваринного та рослинного світу, атмосферного повітря. Свого вдосконалення вимагає юридична техніка викладу законів, пов'язаних із науковими дослідженнями й екологічною освітою. У Законі передбачено одержання громадянами екологічної освіти, висвітлення цих питань у засобах масової інформації, установах культури, бібліотеках, однак не зазначена кількість годин, їхня періодичність, форми проведення таких занять.

IX. Основною доктринальною ідеєю цього Закону є забезпечення прав громадян на сприятливе навколишнє середовище, що має відповідати прийнятним стандартам і забезпечувати можливість безпечного існування та користування природними ресурсами. Юридична техніка, використана під час вирішення цього питання, є досить складною через те, що, з одного боку, права громадян у цій сфері регламентуються у ст. 11, з іншого – порядок компенсації шкоди, завданої здоров'ю та майну громадян негативним впливом навколишнього середовища, викладено у ст. 77.

Розгляд змісту ст. 11 показує забезпечення громадян широким колом прав у цій сфері: направляти звернення в органи державної влади; брати участь у зборах, мітингах, демонстраціях, ходах і пікетуванні, зборі підписів під петиціями, референдумах із питань охорони навколишнього середовища; висувати пропозиції щодо проведення громадської екологічної експертизи; пред'являти в суд позови про відшкодування шкоди навколишньому середовищу. Особливістю юридичної техніки цього акта є фіксація у ст. 11 обов'язків громадян стосовно охорони природи. Незважаючи на наявність цих положень, С.О. Боголюбов зазначає, що ці норми мало відповідають тим реаліям, які склалися в РФ [9]. Учений демонструє як приклад жахливу ситуацію, яка склалася з лісовими пожежами влітку 2010 р., боротися з якими громадяни були не в змозі, і тільки направлення в такі районні підрозділи МНС дало змогу погасити ці пожежі.

Значними недоліками характеризується юридична техніка викладу питань, пов'язаних з отриманням компенсації за заподіяння збитку, що має суттєве значення для громадян та організацій різних форм власності. На практиці одержати компенсацію за заподіяний збиток громадянин може

на основі Закону РФ «Про охорону здоров'я громадян» від 22 липня 1993 р. № 5487-1, у якому ст. 50 перелічує підстави відшкодування збитку та проведення медико-соціальної експертизи.

Висновки. Отже, розгляд особливостей юридичної техніки цього Закону показав таке:

I. Одним з істотних недоліків юридичної техніки є декларативність і відсутність роз'яснення низки понять і термінів.

II. Удосконалення потребує юридична техніка положень, які регламентують доступ населення до отримання екологічної інформації, тому необхідно доповнити Закон нормами, що регламентують право окремих громадян і громадськості на доступ до всіх видів екологічної інформації, а також ввести до Закону положення стосовно проведення екологічного аудиту, які можуть сприяти посиленню контролю у сфері охорони навколишнього середовища.

III. Юридична техніка цього Закону не відповідає сучасному рівню таких досліджень через відсутність у ньому реалізації концепції сталого розвитку. Автори Закону використали конструкцію, в якій указується про збалансований розвиток соціальної, економічної й екологічної сфер, що є лише одним з елементів цієї концепції.

Список літератури:

1. Шутак І.Д. Законотворення в сучасних європейських правових системах: техніко-технологічний аспект. Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 листопада 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 3–8.
2. Клюканова Л.Г. О некоторых особенностях юридической техники в современном эколого-правовом нормотворчестве. Российский журнал правовых исследований. 2016. № 2 (7). С. 133–138.
3. Об охране окружающей среды: Федеральный Закон от 10 января 2002 г. № 7-ФЗ. Собрание законодательства РФ. 2002. № 2. Ст. 133.
4. Вернадский В.И. Биосфера (1926). Избранные сочинения. Москва: Изд-во АН СССР, 1960. Т. V. С. 7–102.
5. Сурилов А.В. Государственно-правовое управление качеством окружающей среды. Киев: Вища школа, 1983. 189 с.
6. Копиленко О.Л., Кіндюк Б.В. Теоретичні засади використання кількісних показників у дослідженнях пам'яток права. Юридична Україна. 2016. № 7–8. С. 4–12.
7. Краснов А.Н. Юридическая техника российского экологического законодательства: общеправовой анализ: дис. ... канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2008. 230 с.
8. Морозов Г.Б. Дефекты толкования норм экологического законодательства как фактор его законного бездействия. Современное общество и власть. 2015. Вып. № 5. С. 32–34.
9. Боголюбов С.О. Право та єдина державна екологічна політика в Росії. Право України. 2011. Вип. 2. С. 52–65.

ОСОБЕННОСТИ ЮРИДИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ ФЕДЕРАЛЬНОГО ЗАКОНА «ОБ ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ» 2002 ГОДА

В статье рассмотрены особенности юридической техники Федерального Закона «Об охране окружающей среды» 2002 г. Выполнен анализ текста ФЗ на основе рассмотрения девяти правил юридической техники: 1) соответствие названия и содержания; 2) логическая последовательность изложения материала; 3) структура; 4) расчет количественных характеристик; 5) оценка межотраслевого

характера; 6) объектный подход; 7) системный характер изложения материала; 8) оценка лингвистики документа; 9) юридическая техника норм обеспечения прав граждан в сфере охраны окружающей среды. Использование количественных характеристик показало, что наибольшее внимание законодатель уделил контролю и надзору, а наименьшее – вопросам оценки воздействия на окружающую среду и научных исследований в этой сфере.

Ключевые слова: Федеральный Закон, правила юридической техники, количественные показатели, структура законодательного акта, объекты.

FEATURES OF THE LEGAL WRITING OF THE FEDERAL LAW “ON ENVIRONMENTAL PROTECTION” OF 2002

The article considers features of the legal writing of the Federal Law “On Environmental Protection” of 2002. The analysis of the FL text on the basis of consideration of nine rules of legal writing is carried out: 1) correspondence of the title and content; 2) logical flow of the presentation of the material; 3) structure; 4) calculation of quantitative characteristics; 5) assessment of interbranch nature; 6) object approach; 7) the systematic nature of the presentation of the material; 8) assessment of the document linguistics; 9) the legal writing of rules of ensuring the rights of citizens in the field of environmental protection. The use of quantitative characteristics showed that the legislator paid the greatest attention to control and supervision, and the least – to the issues of assessing the impact on the environment and scientific research in this area.

Key words: Federal Law, rules of legal writing, quantitative indicators, structure of legislative act, objects.